रग स्वादे आप्तौ च चु० उभ० सक० सेट्। रागयति शरीरगतं त। [शररङ्गत् त।

रघ दीप्तौ चु० उभ० सक० सेट् इदित्। रङ्घयति ते

रघ गतौ भ्वा० आ० सक० सेट् इदित्। रङ्घते अरङ्घिष्ट।

रघु पु० रघ-उ रघ रत्नम्। सूर्यवंशजे दिलीपसूनौ १नृपतिभेदे रघोरपत्यमण् बहुषु लुक्। रघुवंशजेषु अज-प्रभृतिषु २क्षत्रियेषु ब०व०। तान् अधिकृत्य कृतो ग्रन्थः अण् आख्यायिकायां तस्य लुक्। कालिदासप्रणीते जनविंशतिसर्गात्मके महाकाव्यभेदे पु०।

रघुनन्दन पु० रघून् नन्दयति नन्द-णिच्-ल्यु। दशरथस्य ज्येष्ठपुत्रे १श्रीरामे त्रिका० २भरतादौ च।

रघुनाथ पु० रघूणां नाथः रघुकत्वात् श्रेष्ठत्वाद्वा; श्रीरामे शब्दर०। रघुपत्यादयोऽप्यत्र।

रघुवंश पु० ६त०। रघुकुले। तमधिकृत्य कृतो ग्रन्थः आख्यायिकायां तस्य लुक्। कालिदासप्रणीते जनविंशतिसर्गात्मके महाकाव्यभेदे पु०। [पुत्रे श्रीरामे।

रघुवंशतिलक पु० रघुवंशे तिलक इव। दशरथनृपस्य ज्येष्ठ-

रघुवर पु० रघुषु वरः श्रेष्ठः। श्रीरामे।

रघूद्वह पु० रघुषु उद्वहः रत्नादिभारधारकः उद+वह-अच्। दशरथनृपस्य ज्येष्ठपुत्रे श्रीरामे शब्दर०।

रङ्क त्रि० रकि-अच्। १कृपणे २मन्दे च मेदि०। [राजनि०

रङ्कु पु० रकि-उ। १मृगविशेषे अमरः। २शरपुङ्खे मृगे

रङ्ग पुं न० रगि-अच्। १धातुभेदे (राङ्) राजनि०। रनृज-भावे घञ्। २रागे। आधारे घञ्। ३रणभूमौ ५नाट्यस्थाने च अमरः। करणे घञ्। ४मद्ये मेदि०। ६टङ्कणे (सोहागा) ७खादिरसारे च राजनि०। रङ्गधातोः शो "धनप्रकारो भावप्र० उक्तो यथा "र(व)ङ्गनागौ प्रतप्तौ च गलितौ तौ निषेचयेत्। त्रिधा त्रिधा विशुद्धिः स्याद्विदुग्धेऽपि च त्रिधा"। तैलतक्रकाञ्जिकगोमूत्रकुलत्थकाथेषु प्रत्येकं त्रिधा त्रिधा। अथ रङ्गस्य मारणविधिः। "मृतपाते द्राविते र(व)ङ्गे चिञ्चात्वत्वचोरसः। चित्वा र(व)ङ्गचतुर्थांशमयोदर्व्यां प्रचालयेत्"। चिञ्चा(अमिली) रजस्यूर्णम्। अयोदर्वी (करछुली)। "ततोऽग्नियामसातेन र(व)ङ्गं भस्म प्रजायते। अथ भस्मसमं तारं चित्वाम्लेन विवर्द्धयेत्। ततो गजपुटे पक्त्वा पुनरम्लेन मर्दयेत्। ताम्रेण दशमांशेन यामैकं ततः पुटेत्। एवं दशपुटैः पक्वं र(व)ङ्गं भवति मारितम्। एवं मारितस्य र(व)ङ्गस्य गुणाः। "रङ्गं वसु वरं रूक्षं कुष्ठमेहकफक्रमीन्। निहन्ति पाण्डुं सश्वासं मेहमीषत्तु पित्तलम्। सिंहोगजोयन्तु यथा निहन्ति तथैव र(व)ङ्गोऽखिल क्षेत्रवर्गम्। देहस्य रोग्यं प्रबलेन्द्रियत्वं नरस्य पुष्टिं विदधाति नूनम्"। तस्याशुद्धस्य दोषमाह "रङ्गोविधत्ते बहुशूलहीनस्तथा ह्यपक्वस्य किलाशुगुल्मौ। कुष्ठानि-मूलं किल वातशोथं पाण्डुं प्रमेहञ्च भगन्दरञ्च। विशोषमं रङ्गविकारवृन्दं जमञ्च कृच्छ्राणि कफज्वरञ्च। मेहाश्मरीविद्रधिसुस्वरोगान्नागोपि कुर्यात् कथितान् विकारान्" तद्गदो यथा। "श्वेतं मृदु लघु स्वच्छं स्निग्धस्पष्टरुचं हिमम्। सूतपत्रकरं कान्तं तद्रङ्गं श्रेष्ठमुदाहृतम्। चुरकं मिश्रकञ्चापि द्विविधं र(व)ङ्गमुच्यते। उत्तमं चुरकं तत्र मिश्रकं त्वहितं मतम्"। राजनि०।

रङ्गज न० रङ्गात् रङ्गधातोर्जायते जन-ड। सिन्दूरे रसमा

रङ्गजीवक पु० रङ्गेण रञ्जनेन जीवति जीव-ण्वुल्। (रङ्गरेज) १शिल्पिभेदे चित्रकरे शब्दर०। २नाट्यजीविनि च

रङ्गद पु० रङ्गं रञ्जनं रागं ददाति दा-क। १टङ्कणे २खदिरसारे च ३स्फटक्यां स्त्री राजनि०।

रङ्गदायक पु० रङ्गं ददाति दा-ण्वुल्। १कङ्कुष्ठे (काङ्गनी) २धान्यभेदे राजनि०।

रङ्गपत्री स्त्री रङ्गाय पत्रमस्याः ङीप्। नीलीवृक्षे राजनि० तत्पत्ररसादिना हि नीलरागसम्भवः। [वृक्षे राजनि०।

रङ्गपुष्पी स्त्री रङ्गं पुष्पयति पुष्प अण् गौरा०ङीष्। नीली-

रङ्गभूमि स्त्री रज्यतेऽत्र रनृज-आधारे घञ् कर्म०। १नाट्यभूमौ शब्दर०। "रङ्गभूमिं समासाद्य" इति सा० ६प०। २समरभूमौ च।

रङ्गमाल स्त्री रङ्गस्य रागस्य मातेवोत्पादिका। १लाक्षायाम् २कुट्टिन्याञ्च मेदि०। सा हि नायकयोर्वार्त्ताहरणादिद्वारा रागं वर्द्धयति।

रङ्गलासिनी स्त्री रङ्गं रागं लासयत्युद्भावयति हलरमेन लस-णिच्-णिनि। श्येनालिकायाम् शब्दच०।

रङ्ग(बी)वीज न० रङ्गं वी(बी)जमुत्पत्तिसाधनं यस्य। रजते शब्दर०। क्रतिसहचरस्य पारदयोगात् रङ्गजम् रजतशब्दे दृश्यम्।

रङ्गशाला स्त्री ६त०। (नाचघर) नाट्यगृहे शब्दर०।

रङ्गाजीव पु० रङ्गं रञ्जनं नाट्यस्थानं वा आजीवति आ+जीव-अच्। (रङ्गरेज) १शिल्पिभेदे चित्रकरे अमरः। २नटे च हेमच०।